

هم‌سنجی شناسه‌های تمایز یافتگی دیدگاه میان نسلی بوئن با شناسه‌های تمایز یافتگی ادراک شده در

جامعه پدر و مادرهای ایرانی ساکن شهر تهران

The comparison of the differentiation indices in Bowen's intergenerational theory with perceived differentiation indices in the community of Iranian parents resident in Tehran

Fereshte Paknejad

khodabakhsh Ahmadi

فرشته پاک‌نژاد*

خدابخش احمدی**

Abstract

Differentiation is an effective variable in the formation and stability of the family foundation. This study carried out aimed to compare the indices of differentiation in Bowen's intergenerational theory and Iranian families. The method of study was mixed method, and were administered using qualitative method of chain exploration strategy and quantitative method of correlation. First, the concepts of differentiation in Bowen theory were extracted. Then through exploratory interviews with 14 parents of Tehran by purposive sampling, which was done in 2016, elements, and components of indices of differentiation in Iranian culture extracted and coded. The accuracy of the obtained indices from the Delphi method verified by a group of specialists. 12 main indices and 78 sub-indices were identified for differentiation in Iranian families. In addition to the indices in the Bowen theory, 25 indices were obtained in the cultural context of the Iranian Parents community. Then the obtained indices converted into the questionnaire and parallel to the revised version of Scoron and Smith's differentiation scale (2003) carried out on a sample of 100 parents that were selected by cluster sampling. The results indicate the correlation between both instruments ($r = -0/40$, $P < 0/001$). In addition, the correlation matrix showed that the internal correlation coefficients of the obtained differentiation measurement components from the research have a higher correlation coefficient level. The comparison of the obtained indices with the proposed indices in Bowen's theory suggests that although the differentiation relatively is a stable feature, but in sub-indexes can be affected by the cultural and social context. Therefore, the inconsistency in the cultural and social context to properly understanding and investigating the psychological structures is very important.

Key words: Iranian, Bowen, differentiation, family, qualitative, quantitative, culture

چکیده

تمایز یافتگی در شکل‌دهی و پایداری شالوده خانواده متغیری کارساز است. پژوهش حاضر با هدف هم‌سنجی شناسه‌های تمایز یافتگی دیدگاه میان نسلی بوئن و خانواده‌های ایرانی انجام گرفت. پژوهش از نوع آمیخته است و با به کار بستن روش کیفی راهبرد اکتشافی زنجیره‌ای و روش کمی همبستگی اجرا گردید. نخست مفاهیم مربوط به تمایز یافتگی در دیدگاه بوئن بیرون کشیده شد. سپس از راه مصاحبه‌های اکتشافی با ۱۴ نفر از والدین ساکن شهر تهران با نمونه‌گیری هدفمند که در سال ۱۳۹۵ انجام گرفت، عناصر و مؤلفه‌های شناسه‌های تمایز یافتگی در فرهنگ ایرانی برون آوری و کدگذاری شدند. درستی شناسه‌های به‌دست‌آمده از روش دلفی با گروهی از متخصصین محرز شد. ۱۲ شناسه اصلی و ۷۸ شناسه فرعی برای تمایز یافتگی در خانواده‌های ایرانی شناسایی شد. ۲۵ شناسه افزون بر شناسه‌های مطرح در دیدگاه بوئن در زمینه فرهنگی جامعه والدین ایرانی به دست آمد. سپس شناسه‌های حاصل، تبدیل به سنجه شده و به‌طور موازی با سیاهه بازبینی‌شده اسکورون و اسمیت (۲۰۰۳) بر روی نمونه ۱۰۰ نفری از والدین که با نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند اجرا گردید. برآیندها، نشانگر همبستگی هر دو ابزار ($r = -0/40$, $P = 0/001$) بود. همچنین ماتریس همبستگی نشان داد ضرایب همبستگی درونی مؤلفه‌های سنجه تمایز یافتگی برآمده از پژوهش، از نرخ همبستگی بالاتری برخوردارند. هم‌سنجی شناسه‌های به‌دست‌آمده با شناسه‌های بیان‌شده در دیدگاه بوئن نشان می‌دهد، باوجود آنکه تمایز یافتگی یک ویژگی کم‌پوییش پایا است ولی می‌تواند در شناسه‌های فرعی متأثر از بافت فرهنگی و اجتماعی باشد. پس برای شناخت درست و بررسی سازه‌های روان‌شناختی توجه به ناهمسانی زمینه فرهنگی و اجتماعی بسیار مهم است.

واژگان کلیدی: ایرانی، بوئن، تمایز یافتگی، خانواده، کمی، کیفی، فرهنگ

* . کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تحقیقات تهران، تهران، ایران

** نویسنده مسئول: دکترای مشاوره، استاد مرکز تحقیقات علوم رفتاری دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج)، تهران ایران kh_ahmadi@bmsu.ac.ir

مقدمه

تمایزیافتگی^۱ یک ویژگی کم‌وبیش پایا و مؤثر در کیفیت زندگی است که خود دربرگیرنده گروهی از شناسه‌ها است که هر یک به‌تنهایی می‌توانند برای داشتن روانی سالم و ایجاد روابط میان فردی درست و رشد و والایی آدمی از تأثیر بسزایی برخوردار باشند. بوئن این ویژگی را همتای نیرومند بودن ساختار شخصیتی «من» در عرف روان تحلیلگری سنتی به شمار آورده است (کر و بوئن، ۱۹۸۸) و تعاریف بی‌شماری برای تمایزیافتگی ارائه داده است که برجسته‌ترین آن‌ها توانایی برابر ساختن وابستگی و خودپیروی در روابط خانواده، توانایی نظام خانواده و اعضای آن برای مدیریت واکنش‌های هیجانی و توانایی جدا انگاشتن اندیشه و احساس است (بوئن، ۱۹۷۸، به نقل از قره‌باغی و همکاران، ۱۳۹۴). در واقع افراد تمایزیافته به آسانی تحت تأثیر دیگران برای سهم شدن و یا جذب اضطراب آن‌ها قرار نمی‌گیرند و برای خشنودی دیگران، درگیر شدن در موضوعات، مشکلات، شکست‌ها و اضطراب رویداد ضربه آمیز^۲ را نشان نمی‌دهند (فیشر^۳، ۲۰۰۶؛ به نقل از زارعی و حسینقلی، ۱۳۹۱). شاید هیجان‌های شدیدی را تجربه کنند، ولی با این هیجان‌ها تحلیل نمی‌روند و واکنش‌هایشان کنترل شده است، هنگامی که تجربه‌های درونی یا تعاملات میان فردی بسیار تنش‌زا باشد، ضرورتی احساس نمی‌کنند که از لحاظ عاطفی از دیگران جدا شوند. این گونه از افراد از هویتی استوار برخوردارند. در روابط صمیمانه با دیگران دگرگون نمی‌شوند، می‌توانند خود تعریف شده‌شان را حفظ کنند. به‌راحتی از پس اندیشه، احساس و کنش نا وابسته برمی‌آیند، ذاتاً خودپیرو هستند و از روی ناچاری با انتظارات دیگران سازگار نمی‌گردند (توایسون و فریدلندر، ۲۰۰۰، اسکورون، ۲۰۰۰).

یکی از ویژگی‌های خانواده سالم، کمک به اعضای خود برای تمایزیافتگی است (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۲۰۰۰) و انتظار می‌رود که هنگامی فرزندان خانه را رها می‌نمایند، بزرگ‌سالانی نمویافته و نا وابسته باشند (نیکولز، ۲۰۰۲). نکته قابل توجه این است که درمانگران بدون درک اینکه چگونه ارزش‌های فرهنگی از یک گروه قومی با گروه قومی دیگر ناهمسان است، شیوه‌های نگاه کردن

1. differentiation

2. trauma

3. Fisher

خود به چیزها را به خانواده‌هایی تحمیل کنند که دیدگاه‌هایشان ناکارآمد نیست، ولی به‌طور بهنجار ناهمسان است (نیکولز، ۲۰۰۲). خانواده متعارف ایرانی که دارای ویژگی‌هایی همچون الگوی همسرگزینی مبتنی بر محوریت و موافقت والدین، همگانی بودن ازدواج و ناروا بودن روابط جنسی خارج از ازدواج، ارزش فرزند آوری، حضور هر دو والد در خانواده و ازاین‌دست است امروزه به فرنود دگرگونی‌های ساختاری برآمده از نوسازی- همچون صنعتی شدن، گسترش شهرنشینی، کوچ و فراگیر شدن دانش‌آموختگی- و همچنین گسترش ارزش‌های نوین- همچون فردگرایی و خودپروی^۱ افراد- دگرگونی‌های برجسته‌ای را تجربه می‌کند؛ ولی باین‌وجود ابعاد گوناگون خانواده متعارف ایرانی همچنان از شدت و گسترش فراوانی برخوردار هستند (جنادله و رهنما، ۱۳۹۳)؛ بنابراین توجه به شناسه‌های فرهنگی در این ویژگی ارزشمند، از ارج و ضرورت ویژه‌ای برخوردار خواهد بود.

بررسی‌ها و پژوهش‌های در پیوند با مفهوم تمایزیافتگی در فرهنگ ایرانی روشنگر این است که می‌توان ناهمسانی‌هایی را در این زمینه پیش‌بینی کرد. چنانچه در پژوهش حامدی و همکاران (۱۳۹۱) که همبستگی تمایزیافتگی خود و کیفیت رابطه با غیر جنس ناهمسان را بررسی کردند، همبستگی معنی‌داری میان جایگاه من^۲ (به‌عنوان یکی از ویژگی‌ها و ابعاد تمایزیافتگی) و مشکلات ارتباطی به دست نیاوردند. این برآیند هم‌راستا با یافته‌های نجف لویی (۱۳۸۵) در نمونه دانشجویان متأهل است. درحالی‌که پژوهش‌های انجام‌شده در خارج از ایران، برآیندهای دیگرگونه‌ای را گزارش کرده‌اند. به‌عنوان مثال اسکورون (۲۰۰۰) به این برآیند رسید که زوج‌هایی که جایگاه من در آن‌ها استوارتر است از رضایت زناشویی بیشتری بهره‌مند هستند و فردیناند (۲۰۰۱) نیز در پی انجام دادن پژوهشی گزارش کرد استواری جایگاه من با کاهش مشکلات عاطفی رابطه دارد. چانگ و گال (۲۰۰۶) در پژوهشی که در رابطه با ناهمسانی فرهنگی از چشم‌انداز همبستگی تمایزیافتگی و اعتماد به خود انجام داد، به این برآیند رسید که در فرهنگ‌های جمع‌گرا بر

1. autonomy

2. I-Position

آمیختگی^۱ بیشتر تأکید می‌شود و روش‌های پرورشی به گونه‌ای است که در افراد برخوردار از جایگاه من (پایداری بر خواسته‌های شخصی به‌رغم فشار گروه) کمتر پرورش می‌یابد. چنین پژوهش‌هایی شواهدی فراهم می‌آورد که تمایز یافتگی شاید با بافت فرهنگی در ارتباط باشد. با این وجود خلأ پژوهش‌هایی متمرکز بر فرهنگ در این زمینه به چشم می‌خورد تا جایی که در ویژگی مورد نظر هیچ پژوهشی که بررسی این ناهمسانی‌ها را هدف قرار دهد مشاهده نشد. از این رو پژوهش حاضر به هم‌سنجی شناسه‌های تمایز یافتگی دیدگاه میان نسلی بوئن با شناسه‌های تمایز یافتگی ادراک شده در جامعه پدر و مادرهای ایرانی ساکن شهر تهران در سال ۱۳۹۵ پرداخته است و هدف آن پاسخ دادن به سؤالات ارائه شده در ذیل است.

۱. شناسه‌های تمایز یافتگی در خانواده‌های ایرانی ساکن شهر تهران کدام‌اند؟
۲. در درستی آزمایی، تراز درستی شناسه‌های تمایز یافتگی در خانواده‌های ایرانی ساکن شهر تهران چه اندازه است؟
۳. چند و چون شناسه‌های تمایز یافتگی در خانواده‌های ایرانی ساکن شهر تهران در هم‌سنجی با شناسه‌های نظری چگونه است؟

روش

در پژوهش حاضر، از روش پژوهش آمیخته (کیفی و کمی) استفاده شد که بخش کیفی آن با روش راهبرد اکتشافی زنجیره‌ای و رویکرد پدیدار شناختی انجام گرفت. در حالی که در بخش کمی از راه سنجش هم‌بستگی داده‌های به دست آمده از پژوهش با شناسه‌های مطرح در دیدگاه میان نسلی بوئن این هم‌سنجی اجرا گردید. جامعه آماری پژوهش بر پایه هدف پژوهش، متشکل بود از والدین شهر تهران در بازه ۹۵-۱۳۹۴ که شرایط و معیارهای ورود به پژوهش را دارا بودند. این شرایط دربرگیرنده: داشتن دست کم یک فرزند با سن دست کم چهار سال؛ دچار نبودن به بیماری روانی مزمن و وابستگی به مواد، پیشینه زندان، طلاق و خیانت در زوجین؛ آمادگی، گرایش به همکاری و توانایی درک اطلاعات پژوهش بود. در نمونه مربوط به بخش کیفی برای آسانی دسترسی به نمونه‌های مورد نظر از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. در این روش نمونه‌گیری نمونه‌ها به

¹. fusion

شکل آگاهانه انتخاب می‌شوند تا چگونگی و ویژگی‌های برجسته گروه‌ها را در جامعه موردنظر بازتاب دهد. نمونه انتخاب‌شده نماینده آماری نیست و شانس انتخاب شدن برای هر فرد ناشناخته است. در برابر، داشتن ویژگی‌های جامعه آماری پایه، پای‌بست انتخاب نمونه است (تشکری و تدلی، ۲۰۰۳). بسندگی نمونه‌گیری رسیدن به اندازه اشباع بود. نمونه‌گیری و جمع‌آوری داده‌ها هنگامی بازایستاد که اطلاعات درباره همه دسته‌بندی‌های موردنظر اشباع گردید و اطلاعات تازه‌ای در پیوند با موضوع مورد مطالعه به دست نیامد. همچنین برای تائید شناسه‌های تمایز یافتگی از روش دلفی^۱ با استفاده از نظرات ۱۰ تن از استادان رشته مشاوره و روان‌شناسی دانشگاه‌های مطرح ایران استفاده شد. نمونه‌ی مربوط به بخش کمی بر پایه برآورد اندازه بسنده نمونه، ۱۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب گردید. سنجه شناسه‌های استخراج‌شده از مرحله کیفی پژوهش در این مرحله مورد استفاده قرار گرفت و مدل پیشنهادی با داده‌های راستین برآمده از اجرای سنجه اسکورون و اسمیت هم‌سنجی شد.

ابزارها

مصاحبه نیمه ساختاریافته آماده‌شده به دست پژوهشگران. بر پایه مؤلفه‌های اصلی برآمده از بررسی شناسه‌های مطرح در دیدگاه بوئن و پژوهش‌های مربوط به آن، مصاحبه‌ای نیمه ساختاریافته به دست محققین در ۱۸ ماده به صورت سؤالات باز پاسخ، طراحی شد. در تعداد سؤالات موردنظر انعطاف ویژه‌ای با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه وجود دارد.

فرم نظرسنجی درستی آزمایی شناسه‌ها: این فرم ارائه‌شده به استادان و متخصصان جهت تائید یا رد شناسه‌های به‌دست‌آمده از مطالعه و مصاحبه با ویژگی مطرح و یا مؤلفه‌های مربوط به آن، در ۳۱۶ ماده طراحی گردید و خواستار آن بود تا استادان نظر خود را با انتخاب یکی از سه گزینه کاملاً مرتبط (۲)، نسبتاً مرتبط (۱) و غیر مرتبط (۰) با ویژگی و مؤلفه موجود، در ازای هر یک از شناسه‌ها، ارائه نمایند.

^۱. Dephi method

سیاهه بازبینی شده تمایز یافتگی خود^۱. این سیاهه در سال ۱۹۸۸ به دست اسکورون و فریدلندر ساخته شد و در سال ۲۰۰۳ از سوی اسکورون و اسمیت بازبینی شد و سیاهه نهایی در ۴۶ ماده و ۴ مؤلفه به کار برده شد. مؤلفه واکنش‌پذیری هیجانی (گویه‌های: ۱-۶-۱۰-۱۴-۱۸-۲۱-۲۶-۳۰-۳۴-۳۸-۴۰)؛ مؤلفه جایگاه من (گویه‌های: ۴-۷-۱۱-۱۵-۱۹-۲۳-۲۷-۳۱-۳۵-۴۱-۴۳)؛ مؤلفه گسلس عاطفی (گویه‌های: ۲-۳-۸-۱۲-۱۶-۲۰-۲۴-۲۸-۳۲-۳۶-۳۹-۴۲) و مؤلفه هم آمیختگی هیجانی (گویه‌های: ۹-۱۳-۱۷-۲۲-۲۵-۲۹-۳۳-۳۷-۴۴-۴۵-۴۶). مواد این سنجه در طیف لیکرت^۲ از ۱ تا ۶ نمره‌گذاری می‌شوند. نرخ آلفای کرونباخ گزارش شده توسط اسکورون و فریدلندر برای این سنجه ۰/۸۸ است. در پژوهش جهان‌بخشی و کلاتر کوشه (۱۳۹۱) پایایی کل آزمون با روش آلفای کرونباخ^۳ ۰/۶۹ و برای مؤلفه‌های واکنش‌پذیری هیجانی، جایگاه من، گسلس عاطفی^۴ و هم‌آمیختگی هیجانی^۵ با دیگران به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۶۴، ۰/۶۱، ۰/۷۵ برآورد گردید. در پژوهش حاضر نرخ ثبات درونی (آلفای کرونباخ) ۰/۷۶ برآورد گردید.

سنجه تمایز یافتگی برآمده از پژوهش. این سنجه که در سال ۱۳۹۵ با به‌کارگیری داده‌های کیفی پژوهش ساخته شد و در ۷۸ ماده به اجرا درآمد، دربرگیرنده ۱۲ مؤلفه (خودپیروی و وابستگی^۶؛ گویه‌های ۱ تا ۶، واکنش‌های هیجانی: گویه‌های ۷ تا ۱۳، گسلس عاطفی: گویه‌های ۱۴ تا ۱۸، هم‌آمیختگی هیجانی: گویه‌های ۱۹ تا ۲۴، هویت: گویه‌های ۲۵ تا ۳۲، توان‌اندیشیدن: گویه‌های ۳۳ تا ۳۶، آگاهی از هیجان‌ها: گویه‌های ۳۷ تا ۴۱، جایگاه من: گویه‌های ۴۲ تا ۵۲، روابط صمیمانه^۷: گویه‌های ۵۳ تا ۶۳، برون‌نمایی میان‌نسلی: گویه‌های ۶۴ تا ۶۸، سازش یافتگی: گویه‌های ۶۹ تا ۷۴، فرایندی بودن^۸: گویه‌های ۷۵ تا ۷۸) است. مواد این سنجه در طیف لیکرت از ۱ تا ۶ نمره‌گذاری

1. differentiation of self-inventory ° revised (DSI-R)

2. Likert

3. Cronbach s alpha

4. emotional cutoff

5. emotional fusion

6. independence and dependence

7. close relationships

8. the processing

می شوند و برای پاسخ به پرسش های پژوهش حاضر به کار گرفته شده است. در پژوهش حاضر نرخ ثبات درونی (آلفای کرونباخ) ۰/۸۲ برآورد گردید.

شیوه اجرای پژوهش

نخست مفاهیم مربوط به تمایز یافتگی در دیدگاه بوئن و پژوهش های مربوط به این دیدگاه استخراج شد. مجموع شناسه های به دست آمده به ۱۲ طبقه تقسیم گردید. این ۱۲ طبقه عبارت بودند از: خود پیروی و وابستگی، واکنش های هیجانی، گسلس عاطفی، هم آمیختگی هیجانی، هویت، توان اندیشیدن، آگاهی از هیجانات، جایگاه من، روابط صمیمانه، برون نمایی میان نسلی، سازش یافتگی، فرایندی بودن. آنگاه مؤلفه های برآمده از پژوهش، پایه کار مصاحبه های اکتشافی از خانواده های ایرانی در نظر گرفته شد. برای جمع آوری داده ها از روش مصاحبه بالینی استفاده شد. مصاحبه ها معمولاً ۳۰ تا ۵۷ دقیقه به طول انجامید. همه مصاحبه ها با تعیین زمان مشخص شده پیشاپیش از سوی شرکت کنندگان در مرکز مشاوره توسط پژوهشگر و بدون حضور فرد دیگری انجام گرفت. پیش از انجام مصاحبه توضیحات لازم در مورد پژوهش به شرکت کنندگان داده شد و موارد مربوط به حفظ حریم و رازداری روشن گردید تا با رضایتی آگاهانه در پژوهش همکاری نمایند. برای تعیین درستی آزمایی داده ها از چهار شناسه نرخ درستی گابا و لینکل (۱۹۸۹) دربرگیرنده سزاواری اعتماد^۱، سزاواری گواهی^۲، سزاواری بسندگی^۳ و سزاواری تعمیم^۴ استفاده شد. تجزیه و تحلیل مصاحبه ها دربرگیرنده جمع آوری، کد گذاری و تحلیل داده های گردآوری شده است. در روند تجزیه و تحلیل داده های پرت و تکراری از روند پژوهش حذف گردید. داده های برآمده از مصاحبه بر پایه شناسه های دوازده گانه مبتنی بر دیدگاه بوئن دسته بندی شدند. سپس مفاهیم برآمده از پژوهش و مصاحبه، در چارچوب یک جدول ماتریس با یکدیگر مورد هم سنجی قرار گرفتند. گزیده شناسه ها، در یک فرم نظرسنجی در اختیار ۱۰ نفر از استادان و متخصصین گستره علوم روان شناختی نهاده شد. این نظرسنجی تنها به تکمیل فرم محدود نشد و کمابیش با تک تک استادان گفتگویی برای دریافت و تبادل نظر شکل گرفت. ملاک انتخاب شناسه، داشتن نرخ درستی بالای ۰/۸۰

1. creadibility
2. confirmability
3. dependability
4. transferability

بود. سپس بر پایه عناصر شناسه‌های تائید شده، سنج‌های ساخته شد تا تراز همبستگی شناسه‌های تمایز یافتگی برآمده از پژوهش حاضر با سنج تمایز یافتگی اسکورون و اسمیت سنجیده شود. لازم به یادآوری است که پژوهشگر از راه مراجعه به خانه‌های سلامت و مراجعه به والدین شرکت‌کننده در برنامه انجمن اولیاء و مربیان آموزشگاه‌های در دسترس، به نمونه‌های پژوهش در بخش کمی دسترسی پیدا کرد.

یافته‌ها

در بخش مصاحبه، تعداد ۱۴ شرکت‌کننده (۷ زن و ۷ مرد) با دامنه سنی ۳۶ تا ۸۰ و دارای ۱ تا ۴ فرزند وارد پژوهش شدند. مصاحبه‌شوندگان در رده‌های ناهمسان تحصیلی و شغلی جامعه از دکتری تا سیکل و از استاد دانشگاه تا پیشه‌های بدون نیاز به مهارت را در برمی‌گرفت. همچنین در بخش کمی، تعداد ۱۰۰ شرکت‌کننده (۵۰ زن و ۵۰ مرد) متأهل و دارای فرزند (از ۱ تا ۶ فرزند)، در دامنه سنی ۲۸ تا ۷۹ سال، دارای تحصیلات زیر دیپلم تا دکتری را شامل می‌شدند.

جدول ۱. خلاصه یافته‌های برآمده از تحلیل کیفی دیدگاه پدر و مادرهای ایرانی ساکن شهر تهران درباره تمایز یافتگی

مؤلفه	شناسه
وابستگی و خودپیروی	۱ برابری بین دو نیروی تعلق و فردیت، خودگردانی هیجانی، عدم وابستگی افراطی، توانایی توجه به خودپیروی دیگران ...
واکنش‌های هیجانی	۲ ابراز هیجانی درخور موقعیت، مراقبت از تصمیم‌گیری در شرایط هیجانی، داشتن توانایی اندیشیدن خردمندانه در موقعیت‌های هیجانی...
گسلش عاطفی	۳ توانایی حل تعارضات، توانایی تنظیم رابطه با خانواده اصلی، نداشتن سردی عاطفی...
هم‌آمیختگی هیجانی	۴ نداشتن اضطراب جدایی، شفافیت در مرزهای خود و دیگران، حفظ خودپیروی فردی در خانواده...
هویت	۵ داشتن دیدگاه‌ها و باورهای ویژه، حفظ خود تعریف‌شده، آگاهی از جایگاه خود در خانواده، داشتن هویت ملی و دینی...
توان اندیشیدن	۶ تصمیم‌گیری هوشمندانه، بازشناسی اولویت‌ها، استفاده از آموزه‌های دیگران...
آگاهی از هیجانات	۷ پذیرش هیجانات خود، درک روشنی از تراز هم‌آمیختگی هیجانی، داشتن همدلی...
جایگاه من	۸ اولویت داشتن ارزش‌های شخصی، توانایی رشد «خود نا وابسته»، توانایی تبادل نظر با دیگران، احترام به دیدگاه‌ها و باورهای دیگران...
روابط صمیمانه	۹ داشتن رضایتمندی در روابط، نداشتن نگرانی از ابراز خود، توانایی تحمل ناهمسانی باورها، توانایی درک جایگاه دیگران، دادگری، همکاری با دیگران...
برون‌نمایی میان نسلی	۱۰ نبود اضطراب مزمن، چیره نشدن خودکار الگوهای همکنشی، آگاهی از سرایت تعاملات والدینی به فرزندان...
سازگاری	۱۱ کنار آمدن بهتر با تنیدگی‌های زندگی، توانایی پذیرش اشتباهات خود، داشتن انعطاف، توانایی بخشش، توانایی پذیرش شرایط غیرقابل تغییر...
فراپندگی بودن	۱۲ وجود فرایند تمایز یافتگی در سراسر دوران زندگی، داشتن مسیر رو به رشد در زندگی...

جدول (۱) نشان می‌دهد خانواده‌های ایرانی دارای توجه ویژه‌ای به برخی شناسه‌ها می‌باشند چنانچه بر پایه ۱۲ مؤلفه مطرح، ۷۸ شناسه تمایز یافتگی تأیید شده توسط استادان و متخصصین ایرانی به دست آمد که ۲۵ شناسه آن افزون بر شناسه‌های مطرح در دیدگاه بوئن بود که روشنگری در ذیل می‌آید:

۱. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه وابستگی و خودپیروی از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. این هم‌سنجی نشان از همسانی شناسه‌های توانایی ماندن در جو عاطفی و درعین حال خودپیروی از دیگران، برابری میان دو نیروی تعلق و فردیت، داشتن حس خودگردانی هیجانی در روابط، عدم وابستگی افراطی به دیگران در دیدگاه بوئن و جامعه ایران دارد. بااین وجود داشتن حد و دامنه متعادلی از خودپیروی و توانایی توجه به خودپیروی دیگران در کنار حفظ خودپیروی خویش شناسه‌هایی بوده است که در خانواده‌های ایرانی مورد توجه قرار گرفته است.
۲. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه واکنش‌های هیجانی از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. در این مؤلفه شناسه‌ای متفاوت از آنچه در دیدگاه بوئن ارائه گردیده است یافت نشد. شناسه‌های مطرح در این مؤلفه در جامعه ایران که هماهنگ با شناسه‌های دیدگاه بوئن می‌باشند عبارت بودند از: ابراز هیجانی فراخور موقعیت، اجتناب از واکنش هیجانی افراطی، مراقبت از تصمیم‌گیری در شرایط هیجانی، اجتناب از واکنش هیجانی پرشتاب، داشتن توانایی اندیشیدن خردمندانه در موقعیت‌های هیجانی، توانایی ایجاد برابری میان نیروهای شناختی و فرایندهای عاطفی؛ و توانایی تمیز نیازهای شناختی از نیازهای هیجانی.
۳. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه گسلس عاطفی از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. در این مؤلفه شناسه‌های عدم استفاده از سازوکار گریز (کناره‌گیری) عاطفی، توانایی حل تعارضات و توانایی برقراری گفتگوی سازنده هماهنگ با دیدگاه بوئن، مطرح گردیده است. افزون بر آن شناسه‌های توانایی تنظیم رابطه با خانواده اصلی و نداشتن سردی عاطفی در خانواده‌های ایرانی ارائه شده است.
۴. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه هم‌آمیختگی هیجانی از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. این هم‌سنجی نشان از هماهنگی شناسه‌های نداشتن اضطراب جدایی، شفافیت در مرزهای خود و دیگران، عدم جبران کمبودها از راه وابستگی افراطی، توانایی حفظ خودپیروی فردی در

خانواده، عدم وابستگی مختل‌کننده به دیگران و عدم وابستگی عاطفی شدید در دیدگاه و جامعه هدف دارد.

۵. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه هویت از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. مؤلفه هویت در شناسه‌های توانایی انتخاب جهت خویش در زندگی، داشتن دیدگاه‌ها و باورهای ویژه در زندگی، داشتن باور در اینکه چه کسی هستند و چه اعتقادی دارند، توانایی حفظ خود تعریف‌شده در محیط‌های متفاوت و داشتن بالیدگی و پختگی، دارای هماهنگی است ولی شناسه‌های توانایی آگاهی از جایگاه خود در خانواده و خویشاوندان و جامعه، داشتن سلسله‌مراتبی از هویت شخصی، خانوادگی، ملی و دینی و داشتن برنامه زندگی افزون بر شناسه‌های ذکر شده، در خانواده‌های ایرانی مطرح گردیده است.

۶. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه توان اندیشیدن از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. در مؤلفه توان اندیشیدن، شناسه‌های توانایی پیش‌بینی و ارزیابی موقعیت و توانایی تصمیم‌گیری هوشمندانه در دیدگاه بوئن و فرهنگ ایران هماهنگ بوده است با این وجود شناسه‌های توانایی بازشناسی اولویت‌ها و توانایی استفاده از آموزه‌های دیگران در خانواده‌های ایرانی به چشم می‌خورد.

۷. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه آگاهی از هیجانات از دیدگاه بوئن با دیدگاه جامعه هدف. هم‌سنجی انجام‌شده در این مؤلفه، نشان از همسویی دارد و شناسه‌های شناخت نوع هیجان درونی، توانایی پذیرش هیجانات خود، داشتن درک روشنی از تراز هم‌آمیختگی هیجانی، عدم سرکوب ابراز هیجانات و داشتن همدلی (درک هیجانات دیگران) مطرح گردیده است.

۸. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه موقعیت من از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. در این مؤلفه، بر آینده‌ها نشان می‌دهد که شناسه‌های اجتناب از تغییر در رفتار و دیدگاه‌های برای کسب رضایت دیگران، اولویت داشتن ارزش‌ها و معیارهای شخصی در روابط، توانایی رشد «خود نا وابسته»^۱ در روابط صمیمی، اجتناب از شکستن چارچوب‌های شخصی در روابط، پرهیز از فرمان‌بری همیشگی از خواسته‌های دیگران، توانایی در میان گذاشتن باورهای پابرجا و باورهای سراسر روشن و توانایی کنش کردن بر پایه باورهای شخصی هم در دیدگاه و هم در جامعه هدف مطرح هستند. با این وجود داشتن توانایی تبادل نظر با دیگران، توانایی احترام به

1. self-independence

دیدگاه‌ها و باورهای دیگران، اجتناب از غرور و خودخواهی و خودبرتربینی و عدم وابستگی به ستایش و تائید دیگران در خانواده‌های ایرانی به چشم می‌خورد.

۹. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه روابط صمیمانه از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. در این مؤلفه افزون بر شناسه‌های مطرح در دیدگاه بوئن که شامل توانایی داشتن آرامش در روابط میان فردی، توانایی در برقراری روابط عمیق و صمیمی، توانایی تجربه رضایتمندی در روابط، نداشتن نگرانی از ابراز خود در روابط صمیمی، توانایی تحمل ناهمسازی دیدگاه‌ها در روابط و توانایی پذیرش انتقادات اصلاحی است؛ شناسه‌های توانایی درک موقعیت دیگران، وجود تعهد و تعلق در روابط صمیمی، توانایی برقراری همدلی در رابطه، دادگری در روابط و توانایی همکاری با دیگران نیز به دست آمده است.

۱۰. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه برون‌نمایی میان نسلی از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. شناسه‌های نبود اضطراب مزمن از راه نسل‌های پیش، عدم حاکمیت خودکار الگوهای همکنشی والدینی در روابط شخص (با همسر)، نبود گسلس عاطفی در خانواده اصلی (پدری) و عدم وابستگی افراطی به فرزندان، هم در دیدگاه و هم در خانواده‌های ایرانی مطرح گردیده‌اند؛ باین‌وجود آگاهی از سرایت تعاملات والدینی به فرزندان تنها در فرهنگ ایرانی مشاهده شد.

۱۱. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه سازش‌یافتگی از دیدگاه بوئن با دیدگاه جامعه هدف. مؤلفه سازش‌یافتگی در دیدگاه و جامعه هدف با شناسه‌های توانایی کنار آمدن بهتر با رویدادهای تنش‌زای زندگی و توانایی پذیرش اشتباهات خود مطرح شد. درعین‌حال شناسه‌های توانایی دیدن نکات مثبت در کنار نکات منفی، توانایی داشتن انعطاف و کنار آمدن کردن با دیگران، توانایی بخشش دیگران و توانایی پذیرش شرایط غیرقابل‌تغییر، معطوف به فرهنگ ایران به دست آمد.

۱۲. هم‌سنجی شناسه‌های مؤلفه فرایندی بودن از دیدگاه بوئن و دیدگاه جامعه هدف. هم‌سنجی شناسه‌ها در دیدگاه و فرهنگ ایران وجود فرایند تمایز یافتگی در کل دوران زندگی را مطرح کرد همچنین شناسه‌های داشتن مسیر روبه‌رشد در زندگی و داشتن برنامه زندگی طولانی‌مدت در خانواده‌های ایرانی ارائه گردیده است.

همچنین برآیندها، همه شناسه‌های مطرح در دیدگاه میان نسلی بوئن را در سنجش با فرهنگ ایرانی دارای درستی یا روایی ندانست. شناسه تحریک‌پذیر نبودن نظام عاطفی که در دیدگاه مطرح است در درستی آزمایشی متخصصین نرخ درستی لازم را دریافت نکرد. افزون بر آن شناسه اجتناب از حرکت با جو هیجانی پیرامون نیز درستی لازم را به دست نیاورد. در تکمیل این هم‌سنجی، تراز همبستگی سنجه تمایز یافتگی برآمده از پژوهش و سنجه تمایز یافتگی اسکورون و اسمیت ۰/۴۰ به دست آمد که در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. همه مؤلفه‌های سنجه تمایز یافتگی برآمده از پژوهش، رابطه مثبت معنی‌دار با یکدیگر داشته و دارای همبستگی درونی هستند (جدول ۲).

جدول ۲. ماتریس همبستگی مؤلفه‌های سنجه تمایز یافتگی برآمده از پژوهش و سنجه تمایز یافتگی اسکورون و اسمیت

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱- خودپیزی و وابستگی	۱															
۲- واکنش هیجانی	۰/۴۱**	۱														
۳- گسلسش عاطفی	۰/۴۷**	۰/۴۹**	۱													
۴- هم آمیختگی هیجانی	۰/۳۷**	۰/۴۸**	۰/۴۱**	۱												
۵- هویت	۰/۶۱**	۰/۶۵**	۰/۴۸**	۰/۴۵**	۱											
۶- توان اندیشیدن	۰/۴۴**	۰/۶۰**	۰/۳۱**	۰/۳۵**	۰/۷۸**	۱										
۷- آگاهی از هیجانات	۰/۳۴**	۰/۴۲**	۰/۳۲**	۰/۲۹**	۰/۴۵**	۰/۳۳**	۱									
۸- جایگاه من	۰/۵۶**	۰/۶۴**	۰/۴۵**	۰/۴۴**	۰/۷۱**	۰/۶۳**	۰/۵۳**	۱								
۹- روابط صمیمانه	۰/۴۵**	۰/۴۷**	۰/۳۳**	۰/۳۳**	۰/۶۹**	۰/۶۰**	۰/۷۳**	۰/۵۳**	۱							
۱۰- برون‌نمایی میان نسلی	۰/۳۰**	۰/۳۳**	۰/۳۶**	۰/۴۷**	۰/۲۸**	۰/۲۵**	۰/۲۰**	۰/۲۶**	۰/۲۲**	۱						
۱۱- سازش یافتگی	۰/۲۷**	۰/۶۷**	۰/۳۳**	۰/۴۶**	۰/۶۵**	۰/۶۰**	۰/۳۷**	۰/۵۹**	۰/۶۱**	۰/۲۹**	۱					
۱۲- فرآیندی بودن	۰/۵۶**	۰/۵۲**	۰/۴۱**	۰/۳۳**	۰/۷۵**	۰/۶۵**	۰/۵۰**	۰/۵۵**	۰/۲۷**	۰/۴۳**	۰/۲۷**	۱				
۱۳- واکنش‌پذیری‌های هیجانی	-۰/۱۰	۰/۱۹	۰/۱۶	۰/۳۵**	-۰/۰۱	-۰/۰۲	۰/۰۵	۰/۰۴	-۰/۰۸	۰/۳۹**	۰/۱۷	۰/۰۲	۱			
۱۴- جایگاه من	۰/۲۸**	۰/۵۲**	۰/۳۲**	۰/۱۲	۰/۴۱**	۰/۴۱**	۰/۴۵**	۰/۴۴**	۰/۴۶**	۰/۳۰**	۰/۳۸**	۰/۳۷**	۰/۰۱	۱		
۱۵- گسلسش عاطفی	۰/۱۱	۰/۲۴	۰/۴۰**	۰/۱۷	۰/۲۰	۰/۱۵	۰/۲۳*	۰/۲۵*	۰/۰۹	۰/۵۳**	۰/۱۴	۰/۲۳*	۰/۵۳**	۰/۳۲**	۱	
۱۶- هم آمیختگی	۰/۰۵	۰/۳۰**	۰/۳۰**	۰/۳۹**	۰/۰۹	۰/۰۶	۰/۱۶	۰/۱۶	۰/۰۷	۰/۴۹**	۰/۱۸	۰/۱۷	۰/۶۲**	۰/۲۱*	۰/۴۸**	۱

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است

** همبستگی در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است

جدول (۲) نشان می‌دهد ضرایب همبستگی درونی سنج‌های سنج‌های تمایزیافتگی برآمده از پژوهش از نرخ همبستگی بالاتری برخوردارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش هم‌سنجی شناسه‌های تمایزیافتگی در دیدگاه میان نسلی بوئن و خانواده‌های ایرانی بود. برآیندهای پژوهش ادعای بوئن (۱۹۷۸) و (۱۹۶۶) را تأیید می‌کند و با نظرات محققینی چون کر و بوئن (۱۹۸۸)، اسکورون (۲۰۰۰) و (۲۰۰۳)، چارلز (۲۰۰۱)، اسکورون و دندی (۲۰۰۴)، پلگ-پاپکو (۲۰۰۲)، کلور (۲۰۰۹)، پیس (۲۰۱۳)، دریک (۲۰۱۱)، پلگ و تیزاک (۲۰۱۱)، جانسون و استون (۲۰۰۸) همسو است. چراکه از ۷۸ شناسه به‌دست‌آمده در خانواده‌های ایرانی ۵۳ شناسه بی‌کم‌وکاست و هماهنگ با شناسه‌های نظری به‌دست‌آمده است. با این وجود در مؤلفه خودپیروی و وابستگی آنچه در این پژوهش تازگی دارد شناسه‌های داشتن حد و دامنه متعادل از خودپیروی و توجه به خودپیروی دیگران در کنار حفظ خودپیروی خویش است که نشان‌دهنده ارزشی است که در خانواده‌های ایرانی به توجه به حقوق دیگران در کنار حقوق فرد قائل است. مادری ۳۹ ساله بیان می‌کند: «من اصلاً باور ندارم که فرد خیلی هم باید مستقل باشد؛ زیرا ما به‌رحال در بسیاری موارد به هم وصل هستیم. استقلال بایستی تا حدی باشد که محدوده فرد حفظ بشه. حد تعادل میان استقلال و وابستگی اینه که وابستگی نباید به‌اندازه‌ای باشه که من آسیب بینم. خودپیروی هم نباید در آن حد باشد که دیگران آسیب بینند». به‌راستی خودپیروی و آزادی برای کسی مفید و کارساز است که از نیروی انتخاب، اندیشیدن و استدلال برخوردار باشد (بختیار نصرآبادی و همکاران، ۱۳۹۴). در مؤلفه گسلس عاطفی یافته تازه این پژوهش توانایی تنظیم رابطه با خانواده اصلی و نداشتن سردی عاطفی است که نشان‌دهنده توجه ویژه به ارج خانواده گسترده با حفظ پیوند همیشگی در فرهنگ ایرانی است. چراکه بسیاری از مردم ایران برای پایداری خانواده می‌کوشند و آن را جزو وظایف اخلاقی و دینی‌شان می‌دانند (آزاد ارمکی، ۱۳۹۳). در مؤلفه هویت، این پژوهش، توانایی آگاهی از جایگاه خود در خانواده و خویشاوندان و جامعه، داشتن سلسله مراتبی از هویت شخصی، خانوادگی، ملی و دینی و داشتن برنامه زندگی را افزون بر شناسه‌های

مطرح، ارائه نموده است که نشان‌دهنده تأکید فرهنگ ایرانی به خانواده، خویشاوندان، جامعه، ملیت و دین است. چنانچه پدری ۴۲ ساله عنوان می‌کند: «... من هویت رو این گونه هم تعریف می‌کنم؛ اینکه جایگاهم از دید خودم چیه، تو خانواده چه جایگاهی دارم و تو اجتماع. از نظر اجتماع اینکه بدونم چه کار دارم می‌کنم و چقدر به حال دیگران مفیدم؟ چقدر دیگران رفتارهای من برایشون هنجاره...». در مؤلفه توان‌اندیشیدن یافته تازه این پژوهش، توانایی بازشناسی اولویت‌ها و توانایی استفاده از آموزه‌های دیگران است که در پژوهش‌های گذشته چنین شناسه‌هایی مطرح نگردیده است. امام صادق (ع) در این زمینه می‌فرماید: خرد راهنمای آدم باایمان است (کلینی، ۱۳۸۱). آدم خردمند در هر کاری که می‌خواهد انجام دهد، به‌درستی ژرف‌بینی و تأمل می‌کند و چنانچه در این اندیشه‌ها، خود را وامانده یافت، از نظرات و تجربه‌های دیگران استفاده می‌کند (حکیم، ۱۳۷۰). در مؤلفه جایگاه من شناسه تازه مطرح شده در این پژوهش داشتن توانایی تبادل نظر با دیگران، توانایی احترام به دیدگاه‌ها و باورهای دیگران، اجتناب از غرور و خودخواهی و خودبرتربینی و عدم وابستگی به ستایش و تائید دیگران است که با توجه به فرهنگ جمع‌گرای ایرانی حضور چنین شناسه‌هایی تأکیدی است بر ارزش توجه به دیگران در کنار حفظ چارچوب‌های شخصی. در مؤلفه روابط صمیمی این پژوهش، توانایی درک موقعیت دیگران، وجود تعهد و تعلق در روابط صمیمی، توانایی برقراری همدلی در رابطه، دادگری در روابط و توانایی همکاری با دیگران را به شناسه‌های تمایز یافتگی اضافه نموده است. در فرهنگ ایرانی داشتن تعهد و تعلق به روابط، دادگرانه رفتار کردن و همکاری کردن با دیگران از ویژگی‌های آشکار روابط صمیمانه است. مکتب ایرانی به اجتماع توجه دارد و با گوشه‌گیری ناسازگار است و به فرد در درون جامعه توجه می‌کند. لازمه یک زندگی گروهی، همدلی، درستی‌پندار و اعتماد است (محدثی، ۱۳۹۱). در مؤلفه برون‌نمایی میان نسلی آگاهی از سرایت تعاملات والدینی به فرزندان شناسه‌ای است که در این مؤلفه به صورتی آشکار و روشن مطرح شده است که نشانگر توجه ایرانیان به این درون‌مایه است. پژوهش‌های گوناگون تأثیرپذیری گونه‌های رفتارهای فرزندان از تعاملات و ارتباطات میان پدر و مادر را صحه گذاشته‌اند؛ چراکه در درون واحد اجتماعی خانواده، پدر و مادر از آغاز زایش کودکان به‌عنوان الگو برای آنان مطرح هستند (احمدی و خدادادی، ۱۳۹۳). در مؤلفه سازگاری یافته تازه این پژوهش

توانایی بخشش دیگران، توانایی داشتن انعطاف و کنار آمدن با دیگران، توانایی دیدن نکات مثبت در کنار نکات منفی است که در پژوهش و مصاحبه، خانواده‌های ایرانی بر روی این شناسه‌ها تأکید بسیار کرده‌اند. حضرت علی (ع) می‌فرماید: کسی که کنار نیاید، با شخصی که چاره و گریزی از کنار آمدن با او ندارد، حکیم و فرزانه نیست (محمدی ری‌شهری، ۱۳۶۳). در مؤلفه فرایندی بودن داشتن مسیر رو به رشد در زندگی و داشتن برنامه زندگی طولانی‌مدت شناسه‌هایی است که در خانواده‌های ایرانی در مؤلفه فرایندی بودن مطرح گردید. مادری ۵۳ ساله عنوان می‌کند: «... صد درصد در زندگی مسیری وجود دارد که باید راهنمای ما باشد. باید برنامه‌ریزی و نقشه راه وجود داشته باشد...».

همچنین در بررسی شناسه‌های به‌دست‌آمده و هم‌سنجی آن با شناسه‌های مطرح در سنجه تمایز یافتگی اسکورون و اسمیت آشکار شد که در خانواده‌های ایرانی گویه‌هایی همچون: می‌خواهم مطابق انتظاراتی که پدر و مادرم از من دارند رفتار کنم؛ سعی می‌کنم مطابق انتظارات پدر و مادرم زندگی کنم و احساس می‌کنم مهم است پیش از تصمیم گرفتن، عقاید پدر و مادرم را بشنوم؛ که در سنجه تمایز یافتگی اسکورون و اسمیت به‌صورت منفی نمره‌گذاری شده است، وجود ندارد. این برآیند نشان می‌دهد که خانواده‌های ایرانی شناسه مربوط به هیچ‌یک از این گویه‌ها را به‌عنوان شناسه تمایز یافتگی تأیید نکرده‌اند. از اصلی‌ترین صفات و ویژگی‌های خانواده ایرانی، به دلیل اهمیت والدین و مسئولیت‌پذیری آن‌ها در پرورش و حمایت از فرزندانشان، وجود فرهنگ و نظام ارزشی الزام‌آور در احترام به والدین است که در جامعه ایرانی شاهد هستیم (آزاد ارمکی، ۱۳۹۳).

این پژوهش، به‌نوبه خود با محدودیت‌هایی روبرو بود. پژوهش در جامعه تهران انجام شده و به همین جامعه تعمیم‌پذیر است و باید تعمیم آن به جمعیت‌های دیگر با احتیاط انجام گیرد. همچنین با توجه به گستردگی مفهوم تمایز یافتگی بیم آن می‌رود که پرسش‌های مصاحبه برای تعیین تمایز یافتگی خانواده‌ها از فراگیری کافی برخوردار نباشد. بر این اساس پیشنهاد می‌شود چنین پژوهشی در شهرها و قومیت‌های گوناگون ایرانی صورت گیرد تا برآیندهای حاصل شده، مکمل یکدیگر برای رسیدن به یک ساختار فراگیر باشد.

سپاسگزاری. لازم به یادآوری است، نوشتار حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با نام «مطالعه و تعیین شناسه‌های تمایز یافتگی در خانواده‌های ایرانی ساکن شهر تهران» است که در شهریورماه ۱۳۹۵ دفاع شده است. بدین‌وسیله از زحمات همه متخصصین ارجمندی که برای بالا بردن سلامت خانواده‌های ایرانی دلسوزانه در این پژوهش همکاری نمودند و نظرات ارزشمند و مهربانی بی‌دریغشان راهگشای این پژوهش بود، صمیمانه سپاسگزاری و گرامیداشت می‌شود. همچنین نویسندگان، کمال سپاسگزاری را از همکاری خانه‌های سلامت شهرداری تهران و همه مراکز و کسانی که در این پژوهش همکاری نموده‌اند، اعلام می‌دارند.

منابع

- احمدی، خدابخش؛ خدادادی، جواد. (۱۳۹۳). مطالعه امکان استخراج شاخص‌های سلامت روان در خانواده‌ها. گزارش پژوهش، مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج). آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۹۳). *خانواده ایرانی*، چاپ اول: علم.
- بختیار نصرآبادی، حسنعلی؛ واحدی، مریم؛ غریبی ممسنی، فریده؛ صالحی، رضا. (۱۳۹۴). واکاوی اصول و روش‌های تربیت اخلاقی از منظر علامه محمدتقی جعفری. فصلنامه علمی-ترویجی اخلاق، ۵ (۱۹) پیاپی ۲۳: ۸۳-۱۰۶.
- جنادله، علی؛ رهنما، مریم. (۱۳۹۳). دگرگونی در الگوی متعارف خانواده ایرانی (تحلیل ثانویه داده‌های ملی). *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۰ (۳۹) پیاپی ۱۰: ۲۷۷-۲۹۶.
- جهان بخشی، زهرا؛ کلاتر کوشه، سید محمد. (۱۳۹۱). رابطه ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی با رغبت به ازدواج در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علامه. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۲ (۲) پیاپی ۵: ۲۵۶-۲۳۴.
- حامدی، رباب؛ خسروی، زهره. پیوسته گر، مهرانگیز. درویزه، زهرا. خدابخش، روشنگر. صرامی، غلامرضا (۱۳۹۱). بررسی تمایز یافتگی خود و کیفیت رابطه با غیر هم‌جنس در دانشجویان مجرد، *فصلنامه مطالعات روان‌شناختی*، ۸ (۴) پیاپی ۳۳: ۷۲-۵۷.
- زارعی، سلمان؛ حسینقلی، فاطمه (۱۳۹۲). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر پایه عواطف خودآگاه (شرم و گناه) و تمایز یافتگی خود در دانشجویان متأهل. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۴ (۱) پیاپی ۱۲: ۱۱۳-۱۳۵.

- قره‌باغی، فاطمه؛ بشارت، محمدعلی؛ رستمی، رضا؛ غلامعلی لواسانی، مسعود (۱۳۹۴). تمایز یافتگی و نشانه‌های اضطراب مزمن در سیستم هیجانی خانواده: زراحی و بررسی اثربخشی مداخله‌ای بر اساس دیدگاه سیستم‌های خانواده بوئن. فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۵ (۱ پیاپی ۱۷): ۱-۲۲.
- کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۳۸۱). اصول کافی، سید هاشم رسول محلاتی. چاپ سوم، تهران: دفتر نشر اهل بیت (ع)، ج ۱: ۲۵.
- محدثی، جواد. (۱۳۹۱). راه زندگی، الفبای سعادت خانواده. چاپ نهم، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- گلدنبرگ، ایرنه و گلدنبرگ، هربرت. (۲۰۰۰). خانواده‌درمانی. ویراست پنجم، ترجمه حمیدرضا حسین شاهی برواتی و همکاران. (۱۳۸۹). چاپ دوازدهم، تهران: نشر روان.
- محمدی ری شهری، محمد (۱۳۶۳). میزان الحکمه. چاپ چهاردهم، قم: تبلیغات اسلامی، ج ۳: ۲۳۹.
- نجف لویی، فاطمه. (۱۳۸۵). نقش تمایز خود در روابط زناشویی. نشریه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۲ (۳ پیاپی ۸): ۲۷-۳۷.
- نیکولز، مایکل. (۲۰۰۲). خانواده‌درمانی (مفاهیم و روش‌ها). ویراست نهم، ترجمه محسن دهقانی و همکاران. (۱۳۹۳). چاپ اول، تهران: نشر دانژه.

References

- Bowen, M. (1966). The use of family theory in clinical practice. *Comprehensive psychiatry*, 7(5): 345- 374.
- Bowen, M. (1976). Theory in the practice of psychotherapy. In P. J. Guerin, jr. (Ed.), *Family therapy: Theory and practice*. New York: Gardner press.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Aronson.
- Charles, R. (2001). Is there any empirical support for Bowen s concepts of differentiation of self, triangulation, and fusion? *American Journal of family therapy*, 29 (4): 279- 292.
- Chung, H., Gale, J. (2006). Comparing self-differentiation and psychological well-being between Korean and American students. *Contemp Fam Ther.* 28: 367-381
- Drake, J. R. (2011). Differentiation of Self Inventory- Short Form: Creation & Initial Evidence of Construct Validity. *PhD Dissertation*, University of Missouri-Kansas City.
- Ferdinand, L. (2001). The influence of differentiation of individual and couples functioning in premarital and newlywed couples. *Masters of thesis in Georgia State University*.

- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1989). Fourth generation evaluation, Newbury park, CA: Sage.
- Hatonen, H., Suhonen, R., Warro, H. (2010). Patients Perceptions of patient education on psychiatric inpatient wards: a qualitative study, *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 17 (4): 335- 341.
- Johnson, P., & Stone, R. (2008). Parental Alcoholism and Family Functioning: Effect of Differentiation Levels of Young Adults, *Alcoholism Treatment Quarterly*, 27 (1): 3-18.
- Kerr, M. E., & Bowen, M. (1988). *Family evaluation: An approach based on Bowen theory*, New York: W. W. Norton.
- Klever, P. (2009). Goal direction and effectiveness emotional maturity, and nuclear family functioning. *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(3): 308- 324.
- Pease, K. (2013). Differentiation of self and anxiety as a function of culture. A thesis for the degree of master of Science *California State University, Stanislaus*.
- Peleg, O., & Yitzhak, M. (2011). Differentiation of self and Separation Anxiety: Is There a Similarity between Spouses. *Journal of Contemporary Family Therapy*, 33 (1): 25- 36.
- Peleg-Popke, ora. (2002). Bowen Theory: A study of Differentiation of Self, Social Anxiety and Physiological Symptoms. *Contemporary Family Therapy*, 24 (2):355- 370.
- Skowron, E. A. (2003). Assessing interpersonal fusion: Reliability and validity of a new DSI fusion with others subscales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29(2): 209-222.
- Skowron, E. A. (2000). The role of Differentiation of Self in Marital Adjustment. *Journal of counseling psychology*, 47 (2): 229- 237.
- Skowron, E. A., & Dendy, A. K. (2004), Differentiation of self and attachment in adulthood. *Contemporary Family Therapy*, 26 (3): 337-357.
- Skowron, E.A., & Friedlander, M.L. (1998). The Differentiation of self-Inventory; Development and Initial Validation. *Journal of Counseling Psychology*, 45 (3): 235- 246.
- Skowron, E. A., & Smith, A. (2003). Bowen theory: A Study of Differentiation of self, Sosial anxiety, and Physiological symptoms. *Contemporary Family Therapy*, 24 (2): 69- 335.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2003). *Handbook of mixed social and bihavioral research methods*. Sage publication Inc.
- Tuason, M.T., & Friedlander, M. L. (2000), Do Parent's differentiation levels predict Those of Their Adult Children? And Other Test of Bowen Theory in Philippine Sample. *Journal of counseling psychology*, 47 (1): 27- 35.

References (In Persian)

- Ahmadi, KH. Khodadadi, J., (2014). The study of possibility extracting mental health indicators in families. The research Report, *Behavioral Sciences Research Center*, University of Medical Sciences Baghyatollah.
- Azadarmaki, T. (2014), *Iranian family*: Science.
- Bakhteyarnasrabady, H. Vahedi, M. Gharibimamasany, F. Salehi, R. (2015). Investigation of the Principles and Methods of Moral Education from the Perspective of Allamah Muhammad Taqi Jafari, *Journal of Ethics*, 2(19): 84-108.
- Besharat, M., Rostami, R., Gharehbaghy, F., Gholamali Lavasani, M. (2015). Differentiation and Chronic Anxiety Symptoms in Family Emotional System: Designing and Evaluating the Effectiveness of an Intervention based on Bowen Family Systems Theory. *Family Counseling and Psychotherapy*, 5 (1), 1- 24.
- Goldenberg, I. Goldenberg, H. (2000). *Family Therapy*, an overview (5 th ed). Pacific Grove, CA: Brooks/ Cole.
- Hamedi, R. Khosravi, Z. Peyvastegar, M. Darvize, Z. Khodabakhsh, R. Sarami, Gh. (2013). The Study of role of Self- differentiation and Close relationship quality in Single Students with opposite Sex. *Psychological Studies*, 8(4), 57-72.
- Jahanbakhshi, Z., Kalantarkousheh, S. (2012). Relationship between dimensions of Early Maladaptive Schemas and desire for marriage among females and males students at Allameh Tabatabai University. *Family Counseling and Psychotherapy*, 2 (2), 234- 256.
- Jonadele, A. Rahnama, M. (2014). Changes in the conventional pattern Iranian families (Secondary analysis of national data). *Journal of Family Reaserch*, 39(10): 277- 296.
- Koleyni, M. (2002). *Usul al-Kafi*. (3 th ed). Tehran: Ahllobeyt.
- Mohadesi, J. (2012). *Way of life*, The alphabet of felicity Family: Islamic Culture Publications Office (9 th ed).
- Mohammadi Reyshahry, M. (1984). *Mizan Al-Hekmat*. (14 th ed). Qom: Islamic advertising.
- Najaflooie, F. (2006). The role of self-differentiation in marital relationships. *Journal of New Thoughts on Education*, 2(4): 27-37.
- Nichols,MP. (2010). *Family therapy*: Concepts and methods (9 the ed), New York: Gardner.

Zarei, S., Hosseingholi, F. (2014). The Prediction of Marital Commitment based on Self- Conscious Affects (Shame and Guilt) and Self- Differentiation among Married University Students. *Family Counseling and Psychotherapy*, 4 (1), 113- 135.

ضمایم

پرسش‌های باز پاسخ مطرح در مصاحبه نیمه ساختاریافته بخش کیفی.

پرسش	مؤلفه
۱. وضعیت خودپیروی شما چگونه است؟	خودپیروی و وابستگی
۲. معیارهای شما برای یک فرد مستقل در خانواده چیست؟	وابستگی
۳. به نظر شما چگونه می‌توانیم هیجانات خود را کنترل و مدیریت می‌کنیم؟	واکنش هیجانی
۴. احساسات و هیجانات، چه میزان در تصمیم‌گیری‌های شما نقش دارند؟	واکنش هیجانی
۵. هنگامی با اعضای خانواده و نزدیکانتان دچار تعارض و مشکل می‌شوید بیشتر چه راهی در پیش می‌گیرید؟	گسلش عاطفی
۶. میزان وابستگی شما به نزدیکانتان چگونه است؟	هم آمیختگی هیجانی
۷. کسانی که وابستگی عاطفی به آن‌ها دارید تا چه اندازه در تصمیم‌گیری‌های شما نقش دارند؟	هیجانی
۸. از نظر شما یک فرد با هویت دارای چه ویژگی‌هایی است؟	هویت
۹. چه عواملی در هویت شما نقش داشته است؟	هویت
۱۰. چگونه مسئولیتی را در زندگی مدیریت و رهبری می‌کنید؟	توان اندیشیدن
۱۱. هنگامی که تحت تأثیر احساسات و هیجانات قرار می‌گیرید تا چه حد به حضور این احساسات آگاهی دارید؟	آگاهی از هیجانات
۱۲. پایبند بودن به دیدگاه‌ها و باورهای شخصی در شما چگونه است؟	موقعیت من
۱۳. در روابط به چه شیوه‌های مواضع شخصی خود را اعمال می‌کنید؟	موقعیت من
۱۴. صمیمیت و روابط نزدیک در زندگی شما چگونه است؟	روابط صمیمانه
۱۵. میزان وابستگی و خودپیروی فرزندان شما چگونه است؟	برون‌نمایی میان نسلی
۱۶. ویژگی‌های بارز والدین خود را چگونه تفسیر می‌کنید؟	نسلی
۱۷. وضعیت سازگاری شما در زندگی چگونه است؟	سازگاری
۱۸. از نظر شما ویژگی‌هایی چون خودپیروی و هویت چگونه به دست می‌آید؟	فراپندی بودن